

Recerca: “Persones migrades i envelliment a la ciutat de Barcelona”

Primera aproximació, necessitat i perspectiva

Àrea de Drets de Ciutadania, Cultura, Participació i Transparència
Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania i Diversitat
Consell Municipal d'Immigració de Barcelona

Índex

1. Introducció	3
2. Justificació	4
2.1. Estratègia d'envelliment	4
3. Perspectiva teòrica i metodològica	6
3.1. La mirada interseccional	6
3.2. El marc de l'envelliment actiu i saludable i els entorns amigables.....	8
3.3. L'atenció al cicle de vida: inclusió social i intergeneracionalitat	9
3.4. La feminització de la vellesa	10
3.5. Notes metodològiques.....	11
4. Característiques sociodemogràfiques persones grans migrades	11
5. El procés d'envelliment de les persones grans migrades.....	13
5.1. Situació administrativa: la legislació estrangera i el seu impacte sobre la situació de les persones grans migrades.....	13
5.2. Els ingressos i les trajectòries laborals	21
5.3. Principals bases reguladores del sistema de jubilacions i pensions de persones migrades	22
5.4. L'habitatge.....	23
5.5. La salut i l'accés a serveis socio-sanitaris.....	25
5.6. La participació social	26
6. Conclusions i propostes d'actuació.....	27

1. Introducció

La ciutat de Barcelona experimenta una transformació en la seva composició sociodemogràfica. La magnitud dels canvis ha implicat que l'Ajuntament de Barcelona impulsés l'elaboració d'una estratègia per a afrontar-los.

L'estratègia sobre canvi demogràfic explicita la necessitat de que la societat s'apropii del repte de transformar el context social per generar col·lectivament escenaris de benestar.

Barcelona és una metròpolis que atrau a persones d'arreu per a desenvolupar els seus projectes vitals, això és un signe de la seva identitat cosmopolita, moderna, dinàmica i complexa. Així ha estat des de sempre. Una ciutat que convida a viure, conviure, somniar, compartir i construir col·lectivament.

La seva ubicació geogràfica, la seva història, la riquesa cultural i el seu potencial de producció econòmic, són elements que la fan especialment atractiva com a lloc de destí de persones que inicien el seu projecte migrant des de diferents llocs del món.

La globalització ha estat marc d'una mobilitat de la població intensa i continua. Les desigualtats socials entre països, les dificultats per sobreviure-hi, els escenaris de conflictes i les persecucions ideològiques, han estat factors impulsors per a que milions de persones decideixen buscar un destí millor.

Així, Barcelona ha estat un destí per a moltes d'aquestes persones que han iniciat un procés de migració amb un projecte que a vegades s'inicia amb un pla i acaba sent una experiència molt diferent a la pensada inicialment.

Sovint, la idea amb la que s'inicia aquest procés migrant és la de residir durant un temps determinat per a després tornar al país d'origen per viure la vellesa en un entorn conegut, envoltat de la xarxa familiar i afectiva. Tanmateix, aquesta idea inicial canvia amb els anys i es converteix en la realitat que es pot construir.

Així, en l'actualitat, els primers fluxos d'immigració de les dècades dels '60 i '70 ara formen part de les persones grans de la ciutat, i com a conseqüència de la continuïtat de l'arribada de persones immigrades, aquests percentatges aniran creixent, fins a doblar les xifres del present.

La diversitat és una característica de les persones grans de Barcelona i també la interculturalitat, cada vegada amb més intensitat.

Així, doncs, des de l'administració, les entitats públiques i privades i la ciutadania en general, s'ha de donar visibilitat a aquesta nova realitat.

2. Justificació

Durant els últims quatre anys s'han produït tres documents estratègics orientatius de les polítiques d'envelliment a la ciutat de Barcelona amb horitzó de l'any 2030, elaborats de manera participada amb representants del Consell de la Gent Gran, les persones grans de les entitats, casals i altres espais de la gent gran de la ciutat. Els documents són:

- ✓ **Estratègia sobre canvi demogràfic i envelliment: una ciutat per a tots els cicles de vida. 2018-2030”.**
- ✓ **“Mesures de Govern per a la promoció de les persones grans a la ciutat de Barcelona. 2017-2021”.**
- ✓ **Programa d'Acció Municipal i Programes d'actuació de Districte 2016-2019: “73 barris, una Barcelona. Cap a la ciutat dels Drets i les oportunitats”.**

2.1. Estratègia d'envelliment

L'estratègia sobre canvi demogràfic és una mesura de govern promoguda per afrontar el canvi demogràfic de la ciutat de Barcelona, la longevitat de la població és una de les principals causes, acompanyat d'altres transformacions que afecten al món de la vida quotidiana i al cicle vital de les persones.

Així, es basa en generar recursos que permetin tenir:

- Evidències que permetin planificar polítiques públiques efectives, a través d'una diagnosi i una prospectiva demogràfica, amb un èmfasi especial en la situació de les persones grans a la ciutat.
- Perspectiva temporal per planificar amb en el curt i el llarg termini i per anticipar les demandes i necessitats futures, malgrat les dificultats d'anticipar escenaris complexos.
- Idees de força i valors que donin coherència a les actuacions públiques i que faciliten la prioritització en les demandes explícites que esdevenen un compromís en la planificació.
- Eixos estratègics i actuacions amb un sentit estratègic i compartit amb el conjunt de polítiques públiques, i amb una aposta, també, per l'experimentació i la innovació.

L'estratègia de canvi demogràfic diagnostica una situació que requereix el treball conjunt de la societat per a la creació d'entorns diversos i complexos.

Així mateix, les actuacions, col·lectives i/o individuals, a més de ser protagonitzada per diferents generacions, haurà de incloure una visió de gènere, transformadora del model de cures i adaptada a la realitat de l'actual procés d'envelliment, promovent la justícia social i de gènere amb el

reconeixement i el respecte en tots els cicles de vida, i superar així estereotips que segreguen i impedeixen l'autonomia de les persones. Valorar l'aportació de les persones grans des d'una perspectiva d'envelliment actiu també és una prioritat d'aquesta mesura de govern. La visió territorial multinivell és un element que recull l'Estratègia en la mesura que les responsabilitats també són compartides amb altres agents i esferes de govern. Molts dels reptes que es plantegen requereixen respostes compartides tant en l'àmbit metropolità com amb els governs de la Generalitat i l'Estat.

A l'any 2030 gairebé un de cada tres habitants de Barcelona tindrà 60 anys o més. S'expressarà així una de les dimensions del canvi demogràfic, que ni de bon tros és l'única. El canvi demogràfic té sobretot nom de dona. A Barcelona, dues de cada tres persones de 80 anys o més són dones, les quals representen també més del 56 % de la generació dels 60 als 79 anys. D'altra banda, la població d'entre 20 i 39 anys es va feminitzant per la permanència més gran de les dones a la ciutat. I en la franja de 40-59 anys, el saldo migratori positiu es concentra en les dones i en les persones d'origen extracomunitari.

La revolució de les qualificacions. Prop del 70 % dels membres de la generació que va dels 20 als 39 anys tenen formació postobligatòria. Aquesta taxa arriba al 60 % en els adults de 40 a 59 anys, i a poc més d'un terç en les persones de 60 anys o més. Aquestes dades reflecteixen que una ciutat com Barcelona és

un motor i un factor d'atracció de qualificació i talent, i alhora ens donen una mesura de les seves capacitats i potencialitats, tant per a la vida comunitària com per a la generació de riquesa i solucions innovadores. A partir de 2030, Barcelona tindrà ja persones grans que seran més "digitals" que "analògiques".

Un terç de les persones adultes joves són de nacionalitat estrangera. Una de cada tres persones d'entre 20 i 39 anys empadronades a la ciutat no tenen la nacionalitat espanyola. Un 10 % són de països de la UE i més del 23 % són extracomunitaris. Aquest fet expressa un dels pilars en què es fonamentarà el canvi demogràfic: l'atracció de residents d'arreu, que ja és una realitat i segurament es veurà incrementada en el futur.

Això anticipa, tanmateix, una nova relació de pertinença a la ciutat, diferent a la que havíem conegut fins ara. Les "noves" persones grans. L'arribada a la vellesa de les cohorts demogràfiques prèvies a les del baby boom, ja molt diferents a les de la guerra i la immediata postguerra, canvia notablement l'escenari social. La generació de les persones que ara tenen entre 60 i 79 anys, a banda de ser molt més nombrosa

Parlem d'una generació relativament ben formada, en què més de la meitat disposen d'estudis obligatoris o superiors, i que en general han tingut una carrera laboral llarga.

El canvi demogràfic té sobretot nom de dona. A Barcelona, dues de cada tres persones de 80 anys o més són dones, les quals representen també més del 56 % de la generació dels 60 als 79 anys. D'altra banda, la població d'entre 20 i 39 anys es va feminitzant per la permanència més gran de les dones a la ciutat. I

en la franja de 40-59 anys, el saldo migratori positiu es concentra en les dones i en les persones d'origen extracomunitari. La revolució de les qualificacions. Prop del 70 % dels membres de la generació que va dels 20 als 39 anys tenen formació postobligatòria. Aquesta taxa arriba al 60 % en els adults de 40 a 59 anys, i a poc més d'un terç en les persones de 60 anys o més. Aquestes dades reflecteixen que una ciutat com Barcelona és un motor i un factor d'atracció de qualificació i talent, i alhora ens donen una mesura de les seves capacitats i potencialitats, tant per a la vida comunitària com per a la generació de riquesa i solucions innovadores. A partir de 2030, Barcelona tindrà ja persones grans que seran més "digitals" que "analògiques". Un terç de les persones adultes joves són de nacionalitat estrangera.

Una de cada tres persones d'entre 20 i 39 anys empadronades a la ciutat no tenen la nacionalitat espanyola. Un 10 % són de països de la UE i més del 23 % són extracomunitaris. Aquest fet expressa un dels pilars en què es fonamentarà el canvi demogràfic: l'atracció de residents que ja és una realitat i segurament es veurà incrementada en el futur.

L'alta rotació residencial del col·lectiu jove i adult joveDe mitjana, més de 110.000 adults joves arriben o marxen cada any. Això anticipa, tanmateix, una nova relació de pertinença a la ciutat, diferent a la que havíem conegut fins ara. Les "noves" persones grans. L'arribada a la vellesa de les cohorts demogràfiques prèvies a les del baby boom, ja molt diferents a les de la guerra i la immediata postguerra, canvia notablement l'escenari social.

3. Perspectiva teòrica i metodològica

3.1. La mirada interseccional

L'acadèmica estaudinense Kimberlè Crenshaw va introduir el concepte "interseccionalitat" per referir-se a la relació i articulació entre les desigualtats socials, a l'any 1989¹, ampliant les fronteres dels estudis feministes al camp del racisme i la teoria política. En el seu anàlisi evidencia com les persones poden estar afectades per diferents variables que actuen de manera interdependent entre elles, com ara la raça, el gènere i la classe social en àmbits com la violència, el treball o la salut. També es refereix a la dimensió política per analitzar la manera com les estratègies polítiques centrades en només algun aspecte de la desigualtat acaben marginalitzant en les seves agendes les solucions sobre els aspectes interseccionals de la desigualtat.

La perspectiva interseccional permet analitzar com es produeixen diferents formes de desigualtat, un procés que supera l'agregació de situacions, i s'assembla més a una intersecció de situacions, és a dir, una desigualtat

¹ Demarginalising the intersection of race and sex: a black Feminist Critiques of antidiscrimination Doctrine. Tehory and Antracist Politics.

interseccional. Aquesta visió interpel·la als estudis acadèmics, als governs, moviments socials, així com a la xarxa associativa i d'entitats del tercer sector que treballen per minvar les desigualtats socials (Cruells, 2015).

Tanmateix, aplicar el corpus teòric de la interseccionalitat és complex i no sempre s'aconsegueix argumentar des d'aquesta visió ficar determinats temes a l'agenda política i en conseqüència ser capaços d'elaborar i implementar polítiques que aborden les desigualtats socials (Hankivsky i Cormier, 2011).

D'acord amb les revisions de les autores Walby (2009) i Weldon (2006) la complexitat de la interseccionalitat implica la producció d'efectes autònoms i interseccionals i pot afecta a vàris sistemes com ara l'economia, els drets

La cruïlla de desigualtats provoca situacions específiques de desigualtat que requereixen actuacions concretes, ens parla d'una situació "transformativa", una forma diferenciada d'una visió additiva de desigualtats. Així, permet pensar que les estratègies individuals així com els dispositius de polítiques poden actuar sobre l'articulació de diferents situacions de desigualtat, amb la intenció d'alleugerir les causes i els seus efectes.

D'altra banda Cruells (2015), seguint a Zerilli, (2005) explica com s'ha discutit el paper de les categories com la desigualtat de gènere, classe social, raça, origen nacional, edat) o a les categories identitàries (dones, persones grans, joves, afrodescendents...).

Des del punt de vista de la teoria de la interseccionalitat el tema central és com entenem el paper que les categories adquireixen en la vida social i en quina és la resposta a com hauríem d'utilitzar-les teòrica i políticament.

Les categories són estables i dinàmiques, és a dir que tenen mobilitat al llarg de la constitució de les desigualtats, però poden sedimentar-se en les pràctiques socials, discursives i institucionals, i poden estabilitzar-se durant un temps i context determinat. Val dir, que en la construcció de les desigualtats hi ha un moviment de canvi i a la vegada estabilitat, aquest arrelament a vegades dificulta la subversió de l'ordre sobre on es sedimenten les desigualtats.

La perspectiva de la interseccionalitat ens proposa entendre la identitat com una categoria complexa, una coalició d'actors, una trama de vincles que poden sostenir o bé subvertir la desigualtat, per a la qual cosa s'haurien d'utilitzar-les quan pugin tenir un potencial polític per l'apoderament i la resistència, sobretot considerant que són

En aquest sentit, és una mirada que ajuda a comprendre els mecanismes de les múltiples desigualtats que travessen les trajectòries de les persones grans migrades i a entendre com impacten en la composició de la fragilitat durant el cicle vital de la vellesa.

Així mateix, pot contribuir a comprendre la mobilitat de les categories de desigualtat, per exemple, com els canvis en la situació administrativa condicionen les oportunitats de millora de la qualitat de vida en la vida adulta i com això determinarà la vivència del procés d'envelliment.

3.2. El marc de l'envelliment actiu i saludable i els entorns amigables

El Paradigma de l'Envelliment Actiu té com a objecte trencar amb els estereotips d'edat i el seu significat social, considerant tant l'heterogeneïtat de les persones grans, dels seus interessos i necessitats, així com de les seves condicions de vida per tal de fonamentar les polítiques, serveis i programes en promoció de l'autonomia personal.

Constitueix una orientació per millorar la qualitat de vida de la gent gran en tant que ciutadans amb drets i deures, amb autonomia per decidir sobre els seus projectes de vida, definint les seves necessitats i, alhora, marcant un full de ruta pel disseny de projectes i serveis de prevenció i atenció social dels processos de vulnerabilitat que puguin presentar-s'ei per optimitzar les seves oportunitats de participació social. L'envelliment actiu implica, doncs:

- o La promoció social i integració de les persones grans des del foment d'activitats de desenvolupament personal que afavoreixin tant el benestar de la persona com la seva participació cívica i comunitària.
- o La perspectiva del cicle vital des de la doble vessant individual i comunitària, tot considerant que és un procés que succeeix al llarg de la vida.
- o La necessària visibilització de la dependència i l'apoderament de les persones que experimenten processos de fragilitat.

Les ciutats amigables amb les persones grans

Relacionat amb les polítiques de promoció de l'Envelliment actiu, l'OMS també va impulsar el projecte Ciutats amigables amb les persones grans. El projecte té la intenció de promoure millores contínues en les ciutats per facilitar la vida de la gent gran i del conjunt de la població al llarg del seu procés d'envelliment. L'objectiu és fer possible que les persones grans, en la seva diversitat, visquin amb seguretat, mantinguin un estat de salut considerat bo i participin plenament en la societat. Es tracta d'una iniciativa que aborda dues característiques clau del segle XXI: el progressiu envelliment demogràfic i el procés d'urbanització de les ciutats.

Diverses ciutats de la Província de Barcelona s'han adherit a la Xarxa global de ciutats amigues de les persones grans de l'OMS com ara Berga, Granollers i Terrassa. La Diputació de Barcelona promou aquest enfocament a través de la dinamització del grup de treball "Ciutats i territoris, amics de les persones grans". La ciutat de Barcelona va ser una de les primeres a aplicar la metodologia de l'amigabilitat. Per exemple, el projecte **Barcelona amigable amb les persones grans** (any 2009), una iniciativa en favor del benestar i la salut, va estar reconeguda, el març del 2011, com a membre de la Xarxa Internacional de Ciutats Amigables de l'OMS, coincidint amb l'ampli procés participatiu i de

diagnòstic que es va tancar a la III Convenció de les Veus de les Persones Grans. La premissa del projecte és construir l'amigabilitat col·lectivament, amb la participació protagonista de les persones grans. El projecte Age-friendly environments convida a treballar amb la perspectiva d'anàlisi i propostes dels entorns:

Entorn físic:

- Condicions de l'entorn (espai públic)
- Mobilitat i transport
- Habitatge

Entorn social:

- Participació social
- Inclusió social i no discriminació
- Civisme

Servicis municipals:

- Comunitat i serveis socials i de salut
- Comunicació i informació

3.3. L'atenció al cicle de vida: inclusió social i intergeneracionalitat

Fonamentar-se en el marc teòric del cicle de vida significa posar el focus en els moments vitals i en les situacions de risc social pròpies de cadascun d'ells associades a l'edat. Tanmateix la focalització de polítiques segons les etapes vitals: infantesa, joventut, adultesa i vellesa requereixen un necessari abordatge de procés en tant que parlem de trajectòries vitals.

L'envelliment esdevé l'última etapa d'una trajectòria vital marcada per un context social i històric generacional però també per les condicions de vida i quotidianitat passades i presents. Tota una narrativa autobiogràfica marcada per aprenentatges socials que conformen en compartir-se el capital social del territori en tant que petjada generacional.

La intergeneracionalitat ha de ser inherent a les activitats, serveis i programes d'envelliment actiu a fi tant de compartir aquest capital social com de plantejar polítiques de cicle de vida fonamentades en el procés i per tant afavoridores de la prevenció. Alhora cal revalorar l'envelliment des de la ruptura d'estereotips i tabús, essent per exemple la salut, la planificació de la mort, el dol o la sexualitat en la gent gran alguns d'ells; així com potenciar la transferència de coneixements i competències per part de la gent gran a les generacions més joves.

Abordar polítiques de cicle de vida, necessàriament requereix plantejar polítiques de proximitat afavoridores de la inclusió social de la gent gran i per tant considerar cadascun dels factors per separat i alhora conjuntament que incideixen en les condicions de vida de la gent gran. El reconeixement de la seva diversitat requereix el foment de l'equitat; considerant alhora la imprescindible perspectiva de gènere en els perfils i situacions de vulnerabilitat social de la gent gran. Els Programes adreçats a la gent gran han de tenir com

a eixos d'intervenció social: la prevenció, l'atenció i la promoció de l'envelliment actiu.

En aquest sentit, caldrà avançar en la proposta de nous projectes que afavoreixin la integració de les persones grans en la seva diversitat, per exemple **donant cabuda a persones en diferents situacions de vulnerabilitat**, persones amb diferents orientacions sexuals, persones grans immigrades, entre d'altres.

Cada activitat haurà d'estar planificada d'acord amb les necessitats emergents des de la participació i voluntariat de les persones grans però també amb una implicació i compromís del conjunt de generacions afavorint tant la seva visibilitat com la solidaritat entre generacions i creant xarxes de bon veïnatge i suport mutu aprofitant i incrementant l'impacte de Programes ja existents com ara el projecte "Radars" de la ciutat de Barcelona.

3.4. La feminització de la vellesa

L'impacte de diversos factors demogràfics ha esdevingut en una nova "transició demogràfica" (Pérez Díaz, 2002), caracteritzat per la longevitat de les persones, l'esperança de vida s'ha incrementat, i això ha comportat canvis també en la constitució de les relacions filials, i en l'estructura de les famílies, fent per exemple, que coexisteixen diverses generacions d'una mateixa família. Al seu torn, s'ha incrementat l'edat de la maternitat i ha baixat considerablement la taxa de natalitat. El conjunt d'aquests canvis ha transformat la configuració de les estructures familiars que acompanyats per una societat també més individualitzada, implica reptes en el món de les responsabilitats socials en l'afrontament de les cures (Tobío, et al., 2010). El fenomen de feminització de la vellesa es caracteritza pels següents aspectes:

- Les dones viuen més que els homes
- La cronicitat de les malalties a conseqüència de l'allargament de l'esperança de vida
- La crisi en el món de les cures (dones grans cuidadores de persones dependents)
- La vulnerabilitat material (baixos ingressos, pensions no contributives)
- La vulnerabilitat relacional (més risc de solitud no volguda)

Les dones han assumit el paper de cuidadores familiars al llarg de generacions, aquest fet ha tingut diverses conseqüències socials, d'una banda, amb el treball reproductiu han absorbit una proporció important del benestar de les persones, compensant els dèficits dels serveis i recursos públics necessaris per donar resposta a les necessitats de salut física i emocional de les persones. En conseqüència o bé, no es van incorporar al mercat de treball, amb l'efecte que a l'edat de jubilar-se perceben pensions molt baixes, o les generacions més recents que s'incorporen al mercat de treball en condicions de precarietat, i això repercutirà sobre els seus ingressos a l'edat de jubilar-se. Per tant, són freqüents les situacions de pobresa material entre les dones grans.

D'altra banda, la longevitat s'ha expressat en dones que viuen més en relació amb els homes, i que conviuen per molts anys amb malalties cròniques, també implica que les filles/els fills hagin de fer cura de les seves mares/pares i alhora

dels seus fills/es. A més, generalment els avis i àvies cuidadores es fan càrrec de la cura dels seus néts/es, a temps complert entre els 0-3 anys i parcialment dels infants en edat d'escolarització.

A través d'aquestes situacions es manifesta una crisi en el món de les cures, i visibilitza els dèficits de les polítiques públiques en la dotació de recursos per les cures en els dos extrems de la piràmide demogràfica, allà on la dependència ens torna més vulnerables.

En relació a la participació social, les dones grans són més nombroses que els homes en el món associatiu, sent generadores de la major part de les dinàmiques si activitats, i en molts casos liderant iniciatives de transformació en la participació social, per exemple, en el voluntariat social, les dones majors de 60 anys són qui mobilitzen les seves bases. Tanmateix, en els casals de gent gran tenen una menor presència en les funcions de direcció de les juntes directives i en els òrgans de participació

Cal dir que la feminització de la vellesa representa, també, una gran oportunitat social: la de capitalitzar l'experiència de les dones en el món de les cures per ensenyar hàbits de vida saludable a la població en general, la capacitat de viure fent de la resiliència una eina de supervivència, per la construcció de la memòria col·lectiva a través dels seus testimonis en la constitució de les rutines de la vida quotidiana, per la transmissió de valors i pel seu paper de dinamització de les xarxes de proximitat, familiars, veïnals, associatives i de voluntariat. Així, doncs, és moment d'implementar projectes estratègics per tal de valorar el seu paper social.

3.5. Notes metodològiques

L'anàlisi de la realitat de les persones grans migrades i el seu procés d'envelliment és un àmbit molt nou, en part per la recent emergència de tendència de creixement d'aquest del perfil de població. En conseqüència hi ha una notable manca de dades quantitatives i reflexió des dels propis sectors professionals i, fins i tot, del tercer sector.

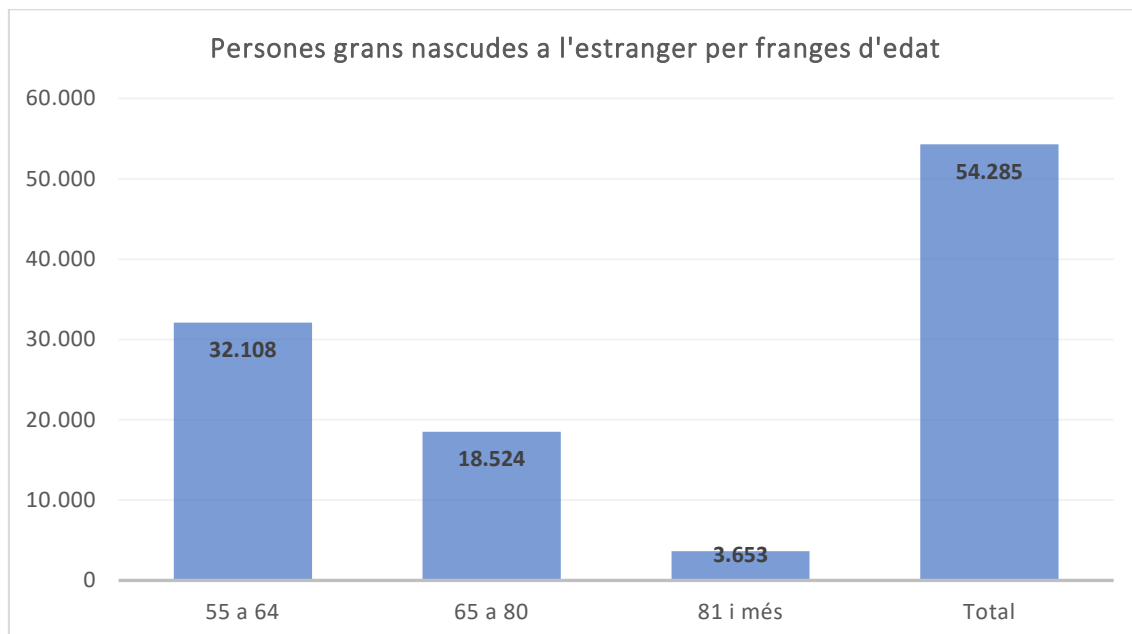
Per aquesta raó i per la necessitat de saber de primera mà com és la seva realitat s'ha desenvolupat un enfocament metodològic eminentment qualitatiu, donant veu a la major quantitat de representants dels serveis socio-sanitaris, entitats i especialistes en envelliment que hem pogut abastir.

4. Característiques sociodemogràfiques persones grans migrades

A Barcelona hi ha 54.285 persones grans nascudes a l'estranger, majoritàriament són dones, el 62% i el 38% són homes. Aquesta realitat de feminització del perfil de persones grans migrades està determinat per dues variables centrals: d'una banda, la tendència demogràfica de les dones que tenen una major esperança

de vida que els homes i, d'altra banda, pel fet que les corrents migratòries de les últimes dècades són protagonitzades per dones.

En relació al total de persones grans de Barcelona (544.881), representen el 10%, i per franges d'edat el 16,4% tenen entre 55 i 64 anys, gairebé el doble de les que tenen entre 65 i 80 (7,8%) i el 3,2% té més de 81 anys (Taula 1).

Font: Elaboració pròpia. Departament Estadística Ajuntament de Barcelona. Padró 2018

La població migrada en general es caracteritza principalment per ser jove, tot i així cal observar la tendència que indica la quantitat de persones que tenen entre 55 i 64 anys. Cal destacar el percentatge de persones que tenen entre 55 i 64 anys, una dada significativa per preveure polítiques d'envelliment.

Taula 1: Percentatge persones grans nascudes a l'estranger

Franges d'edat	55-64	65-80	81 i més anys	Total
Total persones grans sa BCN	195.448	236.144	113.289	544.881
% persones nascudes estranger sobre total	16,4%	7,8%	3,2%	10,0%

Font: Elaboració pròpia. Departament Estadística. Ajuntament de Barcelona. Padró 2018.

En relació al nivell estudis de la població migrada any rere any, tenen cada vegada nivells d'estudis més alts, per l'any 2018 el 32,8% té estudis universitaris, segons les dades del Padró, i el 26% primaris complets.

Els principals grups de població segons el seu país de naixement no comunitaris són: Perú, Argentina, Marroc, Equador, Colòmbia, Filipines, Veneçuela, Xina i República Dominicana. Les dades de la Taula 2 informen el rànking segons països, podria destacar-se per franges d'edat, l'equilibri en la quantitat de persones grans del Marroc, Perú i d'Argentina, dades que coincideixen amb una

continuïtat dels fluxos d'immigració durant les últimes dècades. En canvi, en la resta de països s'observa més diferència, en alguns casos les persones de 55-64 anys tripliquen a les de més de 65 anys (Equador i Xina, principalment). Per la seva part, la quantitat de persones de 80 i més anys és bastant homogènia, exceptuant els tres primers països i són molt menys en proporció.

Taula 2: Principals grups de població de persones grans segons per països de naixement,

País naixement	55-64 anys	65-80	81 i més	Total
1. Perú	3.191	1.663	258	5.112
2. Argentina	2.222	1.984	382	4.588
3. Marroc	1.822	1.520	354	3.696
4. Equador	2.315	732	55	3.102
5. Colòmbia	1.947	962	109	3.018
6. França	990	1.159	808	2.957
7. Filipines	1.709	819	54	2.582
8. Veneçuela	1.360	696	75	2.131
9. Xina	1.364	462	63	1.889
10. República Dominicana	1.030	460	40	1.530

5. El procés d'envelliment de les persones grans migrades

5.1. Situació administrativa: la legislació estrangera i el seu impacte sobre la situació de les persones grans migrades

Els dos extrems: situació administrativa de nacionalització i situacions d'irregularitat

La situació administrativa ha estat sempre una condició bàsica per a la inclusió de les persones migrades i marca diferents estatus de ciutadania: el primer permís de residència i treball temporal dona accés a alguns drets de ciutadania, la residència permanent a altres i la nacionalització és la única via de gaudir de drets plens de ciutadania.

Malgrat les múltiples dificultats que estranya la Llei d'estrangeria, les persones tenen per objectiu des del moment d'arribada poder regularitzar la seva situació. Però, a vegades, quan comencen els impediments per obtenir els

permisos de treball, la situació tendeix a empitjorar a mesura que passa el temps per la conjugació d'elements:

- a) objectius: la composició d'un mercat de treball cada vegada més restrictiu per raons d'edat i formació, la manca de temps per fer les gestions, desinformació sobre la legislació i manca d'accés a recursos per assolir els requeriments del procés;
- b) subjectius: sentir-se vençut per les traves administratives (per el primer permís de treball i renovacions), per a demanar temps a la persona responsable per fer les gestions, desapoderament per manca de xarxes socials de suport que faciliten l'accés a informació.

El cas de les persones no empadronades és una circumstància especial a destacar, algunes de les fonts consultades, han advertit que continuen existint dones ocupades en treballs domèstics i de cures que no estan empadronades i que reben remuneracions minses, treballant en condicions de sobreexplotació.

Algunes associacions, com ara Libèl·lules, estan fent una tasca important per a la detecció de persones no empadronades i facilitant el seu procés de regularització.

En relació amb aquesta temàtica les entrevistes en profunditat realitzades informen que una proporció important de persones migrades aconseguix la seva nacionalització. Tanmateix, també s'adverteixen del risc de no poder renovar la residència de treball quan les persones s'apropen als 55 anys perquè són els últims 10 anys d'edat laboral que els permetrà accedir a la ciutadania espanyola.

No disposar de residència legal, específicament de nacionalitat, en el cas de les persones grans implica una exclusió automàtica i total de l'accés a drets com els de la Llei d'autonomia personal i prevenció de situacions de dependència (LAPAD, 2006) i als de la Llei de Serveis Socials de Catalunya (2007).

També hi ha una situació legal per reagrupament de familiars, en aquest cas les dificultats són nombroses per reunir els requisits que s'han de complir per poder portar ascendents parentals a Espanya.

Per aquest motiu, segons les persones consultades, els i fills/es porten al pare/mare amb un visat de turistes i un cop s'acaba el visat sobrevenen persones administrativament irregulars. Aquesta dada és impossible de contrastar amb registres documentals. Però si es pot comprovar la baixada significativa de reagrupaments durant els últims anys a causa de la desmotivació de seguir el curs legal pels múltiples obstacles que s'han de superar.

Les professionals consultades coincideixen en el fet que les persones continuen el seu cicle vital i si necessiten portar als seus pares, ho fan, a vegades buscant intersticis legals com les situacions d'excepcionalitat que enuncia la Llei d'estrangeria.

Situacions administratives per reagrupament o refugi

El reagrupament via extracomunitària, és aquell realitzat per persones que tenen NIE (número d'identitat per a persones estrangeres). El procediment passa per presentar tota la documentació a Subdelegació del Govern i si és favorable, el tràmit passa a Consolat / Ambaixada espanyola a país d'origen².

El procés comunitari és per aquelles persones que o bé tenen DNI (document nacional d'identitat) o bé tenen un NIE comunitari, ja sigui per que tenen doble nacionalitat (per exemple, argentina i italiana) o per estar casada amb una persona comunitària. El tràmit en aquest cas és a la inversa que amb les extracomunitàries, inicialment els documents es presenten al Consolat / Ambaixada espanyola al país d'origen i un cop arribada la família el procediment continua a Subdelegació del Govern. Els dos districtes amb major entrada d'expedients per reagrupaments comunitaris son: Sants-Montjuïc amb un 19% (40) del total i Nou Barris amb un 16% (44). A nivell de ciutat correspon a un 9.5% (166).

Els processos de **reagrupaments "altres vies"**, són aquells en els que no s'acompleixen els requisits legals per poder obtenir un visat de reagrupament. Majoritàriament, en aquests casos, la família ve amb un visat de turista quedant irregulars als tres mesos de l'arribada. En aquesta categoria, també entrarien, aquelles persones que es retroben amb la seva família a partir d'un visat d'estudiant, per exemple. Obeeix al 6% del total dels expedients objecte d'intervenció.

Les renovacions per reagrupament familiar, ocupen un escaig 1% (14). En aquesta categoria, entren tots aquells expedients objecte d'intervenció que estan sent ateses pel programa i inicien un procés de renovació dels NIE's de reagrupament. Son situacions complexes quan la família resideix en un empadronament diferent al que estaven quan van iniciar el tràmit de reagrupament. En aquest casos, a la renovació han d'adjuntar un informe de l'habitatge, arriscant que la resolució sigui desfavorable i quedant-se irregulars. Aquest fet rep el nom de "irregularitat sobrevinguda".

Sol·licitants de refugi. Aquest concepte engloba aquelles persones que han vingut amb visat de turista per retrobar-se amb algun familiar a Barcelona, fugint de situacions de violència als seus països d'origen. Un cop arriben a la ciutat i es posen en contacte amb el Programa son derivades als recursos específics per rebre l'assessorament específic sobre la sol·licitud de refugi i continuen sent ateses pel servei per treballar el retrobament familiar. O bé, son derivacions instrumentals d'altres serveis per a participar en alguna activitat grupal. Aquests casos, tot i augmentar en l'últim any, no arriba a un 1% de les intervencions.

² Sovint la documentació es rebutja a l'ambaixada, després d'haver estat aprovada a la Subdelagació de Govern.

El permís legal de residència per refugi és altra de les situacions de legalitat en què es troben algunes persones grans migrades. En aquest cas, ingressarien al país amb protecció jurídica total, tanmateix, accedir a la condició de refugiat és molt complex també per les situacions vitals que s'han demostrat tant en el país d'origen com en el país d'acollida. Això fa que moltes persones que ingressen al país en situació per motius humanitaris, sense els papers en regla i, una vegada més, a mesura que avança l'edat la situació es torna més complicada.

Les característiques del reagrupament d'ascendents són:

- El permís de residència per reagrupament familiar és una autorització temporal per a residir en territori espanyol que es concedeix als familiars dels estrangers que resideixen en Espanya.
- Està regulat per la **Directiva 2003/86/CE, de 22 de setembre**, sobre el dret a la reagrupació familiar.
- **Llei Orgànica 4/2000, de l'11 de gener**, sobre drets i llibertats dels estrangers en Espanya i la seva integració social (art. del 16 al 19).
- Reglament de la Llei Orgànica 4/2000, aprovat per **Real Decret 557/2011, de 20 de abril** (art. del 52 al 58).

En el cas de persones grans, s'autoritza a reagrupar a los **ascendents en primer grau majors de 65 anys o als de la seva parella, quan estiguin als seu càrrec (per dependre econòmicament del reagrupant) i hagi** raons que justifiquen la necessitat d'autoritzar la seva residència en Espanya. Excepcionalment, per causes de caràcter humanitari, els ascendents menors de 65 anys.

Es considera a càrrec quan s'acrediti que durant l'últim any el reagrupant ha transferit fons o ha suportat despeses del seu ascendent com a mínim del 51% del producte interior brut per càpita, en còmput anual, del seu país de residència³.

Es consideren **raons humanitàries** quan l'ascendent convivia amb el reagrupant en el país de origen, o quan sigui incapaç i estigui tutelat pel reagrupant o el seu cònjuge o parella, o no sigui capaç de proveir a les seves pròpies necessitats. També procedent les raons humanitàries si se presenten conjuntament les sol·licituds dels ascendents cònjuges i un d'ells és major de 65 anys.

Els requisits a complimentar són:

³ Les dades del PIB es troben a l'enllaç: <https://datos.bancomundial.org/indicador/NY.GDP.PCAP.CD?order>.

- **No ser ciutadà d'un Estat de la Unió Europea**, de l'Espai Econòmic Europeu o de Suïça, o familiar de ciutadans d'aquests països als que sigui d'aplicació el règim de ciutadà de la Unió.
- **No trobar-se irregularment en territori espanyol.**
- No tenir antecedents penals en Espanya ni en els seus països anteriors de residència per delictes existents en el ordenament espanyol.
- No tenir prohibida l'entrada a España (...)
- **Tenir assistència sanitària per rebre cobertura de la Seguridad Social** o comptar amb una mútua per malaltia.
- No patir malalties que puguin tenir repercussions de salut pública graves, d'acord al Reglament Sanitari Internacional de 2005.
- **No trobar-se, dintre del termini de compromís de no retorn a Espanya** si l'estranger està en un programa de retorn voluntari.
- Haver abonat la taxa per la tramitació del procediment.
- **Tenir mitjans econòmics suficients per atendre les necessitats de la família.**
Es poden computar els ingressos del cònjuge o parella o familiar en línia directa i primer grau, resident en Espanya que convisqui amb el reagrupant. No seran computables els ingressos del sistema de assistència social. Les quantes mínimes són:
 - Per **unitats familiars** que incloguin dos membres (reagrupant i reagrupat) se exigeix una quantitat mensual del 150 % del IPREM, Per **cada membre addicional** cal sumar, el 50% del IPREM,
 - **Disposar d'habitatge adequat.**
- Per reagrupar als ascendents el reagrupant haurà de ser tenir una autorització de llarga durada o llarga durada-UE.

La totalitat de la informació que s'ha detallat ha de presentar-se documentada.

Dos eines claus per a identificar persones grans per raons de refugi: L'informe d'habitatge i el Programa Noves Famílies.

La detecció de casos de persones grans migrades arribades de forma recent comporta riscos afegits en les seves trajectòries vitals. Per prevenir l'emergència de situacions de marginació i precarietat material que poden sobrevenir, es necessita un acompanyament gairebé personalitzat. Actualment existeixen dues eines que permeten la detecció i preparació de recursos, com és el cas de l'informe d'habitatge i la intervenció individual i grupal a través del Programa Noves Famílies.

Per aconseguir aquesta fita és necessari posar en el centre d'observació la existència d'aquests casos i orientar els recursos també per ser inclosos en les accions d'atenció, considerant la seva especificitat de demanda. En general, la major part de persones ateses per aquests espais es troben en les franges d'edat adulta i infància i adolescència, perquè prioritàriament són famílies joves que volen retrobar-se. **Les persones de més de 64 anys són una minoria, però a les memòries del servei no hi ha una menció específica, tot i ser minoritaris, estan directament invisibilitzats.**

Disposar d'un habitatge digne és un dels requisits per obtenir la residència per situació de refugi, tal i com s'explicava al paràgraf anterior. Aquesta tramesa s'efectua en la Direcció de Serveis d'immigració i Refugi de l'Ajuntament de Barcelona, l'oficina s'encarrega de fer una avaluació de les llars i mateix un informe d'aprovació o desaprovaçió.

Aquesta variable pot ser un indicador per observar del moviment de les sol·licituds.

Si observem les dades en perspectiva dels últims 6 anys la quantitat de sol·licituds d'informes ha baixat considerablement, a l'any 2019 s'han presentat i el total és escàs, 45 casos, el 3,82% del total de demandes. La major part de les sol·licituds són de cònjuges i fills/es, cada vegada menys persones migrades reagrupen els seus pares/mares.

Taula 3: Informes d'habitatge Barcelona

INFORMES D'HABITATGE – SOL·LICITUDS AMB ASCENDENTS
Gener 2013- Juny 2019

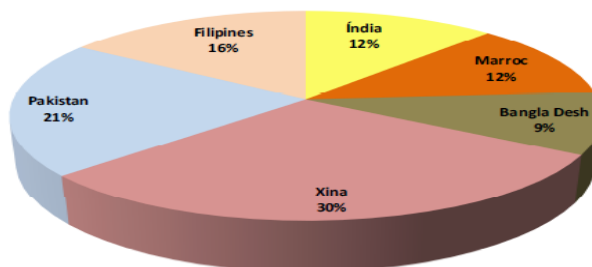
	Any 2013	Any 2014	Any 2015	Any 2016	Any 2017	Any 2018	Any 2019*
Sol·licituds amb ascendents	90	102	106	107	106	72	45
Total sol·licituds any	3.121	2.724	2.620	2.462	2.107	2.183	1.177
Percentatge respecte any	2,88%	3,69%	4,05%	4,35%	5,03%	3,30%	3,82%

* Dades de gener a juny

Font: Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

En el període de 2013 fins a Juny de 2019 han demanat reagrupar ascendents persones de 44 nacionalitats diferents, sent les principals Xina, Pakistan i Filipines. Tot seguit es mostren el percentatge que representen les nacionalitats amb més de 30 sol·licituds.

Gràfic 1: Nacionalitats que més sol·liciten reagrupar ascendents.

Font: Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

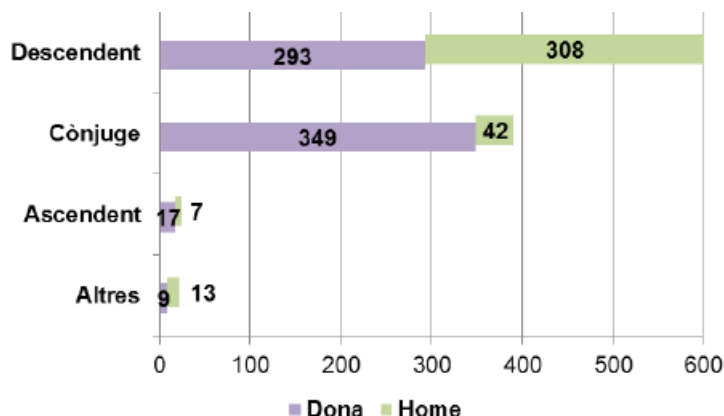
La distribució de casos d'informe d'habitatge per reagrupament d'ascendents per districtes és bastant homogènia en 5 territoris, Sant Martí concentra el 19%, Sants-Montjuïc, Ciutat Vella i L'Eixample el 15% respectivament, Nou Barris el 14% i amb menor quantia s'ubiquen Horta (7%), Gràcia (5%) i Sant Gervasi i Les Corts amb (2%).

Per la seva banda, el **“Programa Noves Famílies: Acompanyament al Reagrupament familiar”** de l'Ajuntament de Barcelona efectua una tasca de detecció, acompanyament i seguiment de famílies nouvingudes a la ciutat. El seu objectiu és donar suport al procés de reagrupament familiar, a través d'intervencions de preparació de l'arribada dels familiars i de vinculació de les famílies reagrupades a la ciutat.

El programa arriba a més de 2000 famílies en tota la ciutat i ha contribuït als processos d'inclusió social de les persones extracomunitàries veïns i veïnes de la nostra ciutat.

Les dades confirmen la menor proporció d'ascendents reagrupats/es en relació als descendents i cònjuges, registrant-se a Barcelona 24 casos, majoritàriament dones, en total durant l'any 2018.

Gràfic 2: Persones reagrupades ateses. Any 2018.

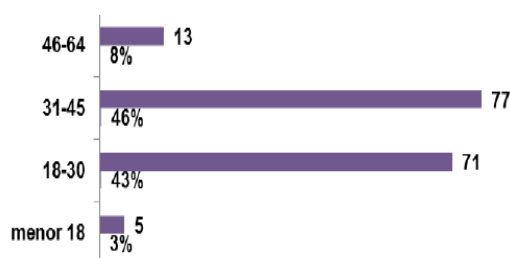

Font: Programa Noves famílies. Memòria 2018. Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Ajuntament de Barcelona.

Segons les dades de la Memòria del Programa Noves Famílies, les persones que han arribat al programa durant l'any 2018 han estat homes en el 62% dels casos vers al 38% de dones. La situació administrativa predominant continua essent la dels extracomunitaris (84%) vers la resta de situacions com les renovacions, o els sol·licitants de refugi, etc. Amb edats entre 31 i 45 anys, de 61 nacionalitats diferents, essent Pakistan la més representada amb un 23%.

L'edat del 90% de les dones (145) s'ha concentrat entre els 18 i els 45 anys, essent 7 dones menors de 18 anys i 12 majors de 45.

Gràfic 3: Edats de les persones ateses en el Programa Noves Famílies. Any 2018

Font: Programa Noves famílies. Memòria 2018. Direcció de Serveis d'Immigració i Refugi. Aj. Bcn.

Els canals d'entrada al programa són:

-Proposta positiva d'informe d'adequació de l'habitatge: són els expedients que arriben al servei un cop al mes. Són propostes positives tramitades per l'Ajuntament (i que posteriorment són validades per la Generalitat) de totes les sol·licituds enregistrades a les OAC's dels territoris per tal de realitzar una inspecció a l'habitatge. Aquest informe és un dels documents que hauran de presentar per iniciar el tràmit de reagrupament familiar persones extracomunitàries. Aquests informes també són necessaris per altres tràmits legals, és per això que alguns no són objecte del programa i la intervenció serà descartada.

-Sol·licitud de la persona interessada: es tracta de totes aquelles persones o nuclis que es posen en contacte amb el servei per iniciativa pròpia, ja sigui per que son informades per altres persones que han sigut o son ateses pel servei, per informació d'altres serveis i/o professionals, o bé per que han trobat la informació cercant una resposta a les seves demandes.

-Derivacions d'altres serveis: els serveis/recursos de cada territori deriven casos en els que es valora la idoneïtat de fer una intervenció específica vinculada a un retrobament familiar.

Els criteris bàsics definits pel Programa per tal de filtrar quin perfil és o no subjectes d'intervenció són:

-Reagrupament familiar: Es treballa amb famílies d'origen estranger que han iniciat, o volen fer-ho, un procés de retrobament familiar. Per tan, en general, no es fa intervenció en situacions en que la persona arriba sola, sense cap vincle familiar previ a la ciutat, ni quan és tota la família la que es desplaça alhora.

-Família extensa: S'entén el concepte de família en un sentit ampli, més enllà de la nuclear, és a dir, no necessàriament restringit a descendents, cònjuges i ascendents..

-Retrobament familiar: S'intervé amb les famílies amb independència del tràmit o procediment que hagin seguit per assolir aquest retrobament, més enllà per tan de la noció legal de reagrupament familiar.

-Temps de separació: Es considera retrobament familiar la situació en que el temps de separació és igual o superior a un any. Encara que la gran majoria de retrobaments es realitzen a partir dels 3 – 4 anys de separació familiar.

-Temps d'arribada: Es treballa amb persones nouvingudes, en aquest sentit s'acota l'inici d'una possible intervenció a un màxim de 16 mesos des de la data de la seva arribada a la ciutat, i per tant del retrobament familiar.

5.2. Els ingressos i les trajectòries laborals

Els ingressos monetaris a l'edat de la jubilació estan determinats per les aportacions efectuades al Sistema de Seguretat Social.

En aquest sentit, els treballs efectuats durant la vida laboral i les pensions com a factor clau per entendre l'evolució del risc de pobresa en la vellesa.

En el cas de les persones grans migrades les ocupacions durant la vida laboral estan marcades per situacions que esdevenen en situacions de precarietat i minven les possibilitats d'accedir a pensions dignes, entre les quals cal destacar:

- La dificultat d'inserció en el mercat formal de treball (regularització, no reconeixement dels estudis per problemes d'homologació, dificultat per parlar català/castellà).
- La inestabilitat laboral, amb una forta intermitència en el temps de contractació (contractes temporals, situacions d'atur).
- Els treballs efectuats en economia submergida, fonamentalment en el treball domèstic i de les cures.
- La realització de treballs de baixa qualificació en general amb remuneracions molt baixes, en el sector dels serveis i la construcció fonamentalment.
- Les trajectòries laborals efectuades en la marginalitat extrema del mercat de treball, com ara el treball sexual, una realitat especialment perjudicial per a les dones i persones LGTBI.
- Les situacions d'atur de llarga durada després dels 50 anys.

- Hi ha persones grans, principalment dones, que continuen treballant a l'àmbit de la cura per a completar els ingressos de pensions no contributives.

Aquestes situacions determinen les pensions futures.

5.3. Principals bases reguladores del sistema de jubilacions i pensions de persones migrades

En la població en general de persones grans, gairebé el 80 % dels seus ingressos provenen de les seves pensions, i el 18 % de les persones grans de la ciutat estan per sota del llindar de la pobresa.

Les pensions més baixes es troben en les persones més grans, també més feminitzades. Tanmateix, aquesta lògica de millora generacional aviat es pot veure truncada per la reducció de salaris i les discontinuïtats en les trajectòries laborals. L'atur continua sent molt elevat entre els més joves, que veuen com es retarda o es precaritza la seva inserció laboral, mentre que el 68 % de les persones de més de 55 anys estan en una situació d'atur.

Aquestes característiques socioeconòmiques són més greus entre les persones migrades perquè:

- Hi ha un conveni per alguns països per a reconèixer anys cotitzats als països d'origen (Conveni Multilateral Iberoamericà de Seguretat Social/ Convenis Bilaterals). Però no inclou a la totalitat de països de procedència de persones migrades a Barcelona.
- La gestió de reconeixement del temps de cotització acumulat en el país d'origen no sempre és ràpida.
- Les pensions que es cobren dels països d'origen en general són baixes, perquè han cotitzats pocs anys.
- La quantia de les pensions del país d'origen han de convertir-se de la moneda nacional al valor de l'Euro i generalment implica una pèrdua de valor molt significativa, dependent del tipus de canvi fixat al mercat financer.
- Per poder cobrar les pensions del país d'origen, en alguns casos, s'ha de fer una tramesa administrativa per donar la "fe de vida", mitjançant un document que s'ha de realitzar als consultes, dependent de la normativa de cada país la freqüència pot ser trimestral, semestral, anual...
- Les persones grans que no han fet aportacions a la Seguretat Social no tenen dret a cobrar pensions. Llavors, poden tenir accés a una Pensió No Contributiva, sempre que porten com a mínim 10 anys de residència a

Espanya, 2 dels quals hauran de ser immediatament anteriors al moment de la sol·licitud i no disposar d'ingressos econòmics suficients.

- Les pensions no contributives no són exportables, excepte que es tracti d'estades de curta durada (inferiors a 90 dies) dintre de l'any natural. És a dir que no és possible viure a l'estranger i cobrar-la.
- Els ingressos de les pensions mínimes i de les pensions no contributives són molt baixes i no donen accés a la cobertura de despeses bàsiques per a la supervivència.

La taula 4 informa sobre els tipus de pensions estatals i autonòmiques disponibles per a les persones majors de 65 anys.

Taula 4: Comparatiu pensions estatals i autonòmiques. Any 2019.

	Pensión Contributiva por Convenio y Complementos a Mínimos	Pensión NO Contributiva PNC y Complementos	Renta Garantizada de Ciudadanía RGC	Complemento de Pensiones y Otras Ayudas Estatales RGC	Pensión de Ancianidad
Edad	65 años / 8 mes. 2019 65 años / 10 mes 2020	65 años	menos de 65 años ACTIVABLE, en edad de trabajo	65 años No Activable	65 años
Años de Residencia	Mínimo 2 años, habiendo cotizado a la Seguridad Social de España	10 años y al menos los últimos 2 consecutivos en España	2 años consecutivos viviendo en Cataluña	2 años consecutivos viviendo en Cataluña	Españoles de Origen no es requisito. Españoles no de Origen, 8 años de residencia
Montos Pensión o Ayuda - Máximos Mensuales	Monto Pensión Teórica, de acuerdo a tiempo cotizado en España + Complemento, a Mínimo 1 pers. 392,00 mes 2 pers. 666,40 mes (14 pagas año)	1 pers. 392,00 mes 2 pers. 333,20 c/u. (Mes x 14 pagas) Complemento 155,21 mes c/u 12 pagas	1pers = 644,00 2 pers = 956,00 3 pers = 1.029,00 4 pers = 1.102,00 5 pers = 1.181,00	Depende del monto que cobres de otras pensiones	457,33 € por 12 pagas al año Se paga trimestralmente
Límites de Ingresos Brutos Anuales para Aplicar	Complemento a Mínimos Límite de ingresos del Solicitante, y de su Cónyuge en caso de que este a su cargo	Límite de Ingresos de la Unidad de Convivencia que estén empadronados en el piso, y con 1er, y 2do grado de consanguinidad	Límite de Ingresos de la Unidad de Convivencia igual al monto del pago por personas. Saldos en Clas. Ctes. últimos 6 meses antes de la solicitud	Límite de Ingresos de la Unidad de Convivencia y saldos en Clas. Ctes. Últimos 6 meses antes de la solicitud	Límite de Ingresos de la Unidad de Convivencia y Patrimonio en Bienes Inmuebles y Muebles de la Unidad Convivencia
Otras Variables	Haber cotizado en España mínimo 1 año, y más de 14 en el otro país, de Venezuela solo las cotizaciones al IVSS	No tener derecho a una Pensión Contributiva	No tener derecho a Pensiones Contributivas y No Contributivas (***)	Cobrar alguna Pensión de España	Edad, Ser Españoles de Origen, o Naturalizados y no Tener Ingresos ni Patrimonio según límites

5.4. L'habitatge

L'accés a l'habitatge s'ha convertit en un drama social compartit per la població en general a la ciutat de Barcelona.

Les situacions de les persones grans migrades en relació al gaudir d'un habitatge digne són les següents:

- Habitatge en propietat, són casos de persones que han tingut accés al mercat laboral, sovint professionals radicats a la ciutat durant les dècada

de 1970. També aquelles que han aconseguit adquirir una vivienda abans de la bombolla immobiliària i amb el complement mínim de dos ingressos econòmics simultanis.

- Habitatge de lloguer: aquesta és una de les situacions més vulnerables perquè els ingressos econòmics no permeten assolir la despesa d'un pis amb preu de mercat immobiliari actual. En alguns casos, encara tenen rendes antigues, amb preus més baixos, que han aconseguit passar entre parelles o familiars, però són casos aïllats.
- Lloguer d'habitacions: és el cas de persones amb ingressos mínims, que no tenen familiars a la ciutat o bé que prefereixen viure de manera independent. Tanmateix, s'ha d'assenyalar les dificultats de trobar habitacions en lloguer a preus assequibles i encaixar en un mercat immobiliari fortament gentrificat, on és bastant habitual trobar-se amb exclusions per raó d'origen, gènere i edat. En aquests casos l'únic mecanisme de protecció existent són les xarxes socials entre persones de la mateixa comunitat d'origen.
- Habitatges amb servei: les persones amb baixos ingressos tenen l'opció d'accedir a un habitatge públic assistit per a persones grans, però l'oferta és molt reduïda, amb llargues llistes d'espera i no sempre aconsegueixen complir el procediment administratiu per accedir-hi.
- Exclusió residencial: és el cas de persones grans sense llar que viuen al carrer, alguns dels quals són captats pel Servei d'acolliment d'urgència per a gent gran (SAUV).
- Accés a habitatge social d'entitats del tercer sector com ara Càrites.
- Les places residencials són un recurs de caràcter generalista i universal, obert a la ciutadania, amb més dificultat d'accés si no es té la nacionalitat espanyola, situacions que generalment està resolent l'administració local. Però, s'ha de remarcar la manca de places residencials disponibles, així com l'escassa o nul·la adaptació a la realitat de les diferències identitàries (culturals i de gènere).

5.5. La salut i l'accés a serveis socio-sanitaris

Els determinants socials de la salut tenen molt impacte en la situació de salut de les persones grans migrades.

D'una banda, la seva història marca l'estat de salut present, les condicions de salubritat, higiene, i els hàbits de cura de la infantesa i joventut tenen condicionen el seu grau de fragilitat i predisposició a patir malalties cròniques.

Així mateix, tan la documentació consultada com les entrevistes realitzades, coincideixen en l'impacte de les trajectòries laborals i del propi procés de migració sobre l'estat de salut física i mental. Les dones pateixen dolors musculars i osteo-articular durant la vida adulta i acaben sent malalties cròniques amb el pas del temps, especialment molestes durant la vellesa. Els homes també pateixen dolors crònics, però potser es veuen afectats per malalties cardiovasculars.

La fibromiàlgia és una de les malalties més difícils de diagnosticar i que és molt comú entre les dones migrades. La manca de diagnòstic fa que prenguin antitinflamatoris i que tinguin també malestar psicològic i trastorns de la son.

L'ús no controlat de productes químics per a feines com la neteja o en la construcció també té efectes nocius i com les al·lèrgies i certes malalties pulmonars, fins i tot podria estar relacionat amb el càncer.

La conjunció d'aquestes situacions comporten un envelliment prematur de les persones migrades, en paraules d'experts "semblen més grans que la veritable edat que tenen", o en la seves pròpies visions "ens fem velles més aviat, jo sé que semblo més gran que d'altres dones".

La salut mental també es veu ressentida per les dificultats de supervivència, sent un cop més el principal mecanisme protector les xarxes socioafectives de suport.

Però, és important remarcar que no hi ha estudis específics sobre aquesta franja d'edat entre la població migrada. La informació que reproduïm és el resultat de la reflexió efectuada amb professionals, experts de la salut i les pròpies persones grans representants d'entitats de diferents nacionalitats.

Des de la visió més positiva hi ha un consens sobre la qualitat dels serveis socio-sanitaris en general, a la ciutat, dels quals en fan ús, generalment, en situacions d'urgència en l'edat adulta, i amb més freqüència en la fase de la vellesa.

També hi ha na sèrie de plans i actuacions en el camp d'ela salut mental i de la promoció de la salut als barris que posen a l'abast recursos de formació i atenció per la cura i l'autocura de la salut física i mental per a les perosnes en situació de vulnerabilitat.

Pel que fa a l'accés a altres recursos com el Servei de Teleassistència i d'Atenció Domiciliària en tractar-se de serveis universal, l'accés no presenta problemes per a les persones grans migrades, malgrat les resistències culturals com no voler que

un estrany entri a la llar. Caldria, però, millorar els mecanismes d'informació de la seva existència i les gestions per demanar-los.

5.6. La participació social

Les persones grans migrades participen principalment en les entitats dels seus països d'origen. Es reuneixen amb altres persones del mateix país per a compartir moments d'esbarjo, com sopars, celebracions pàtries, esdeveniments culturals, organització de viatges i sortides culturals, etc. Malgrat això, no hi ha una oferta específica per a persones grans que promoguin la realització d'activitats socioculturals.

Possiblement, l'emergència de aquest perfil de població fa que tímidament comenci a projectar-se una oferta específica. Per exemple, a la mesquita de Sants s'ofereixen cursos d'alfabetització en àrab per a dones grans, al Centre Peruà es fan sortides de contacte amb 'entorn. Tot i així, s'ha de destacar l'acció d'entitats com ara hi ha entitats com ara CatNova que fa una atenció integral a les persones grans.

Les institucions religioses són altre dels espais on participen i on troben xarxes de recolzament. A la mesquita o a la església es troben, comparteixen, intercanvien informació sobre recursos socials, feines, accedeixen a ajudes alimentàries i roba, fan cursos de alfabetització, de coneixement de català i castellà, etc. També troben ajut entre les persones més joves perquè els facin acompanyament en la realització d'algunes trameses, sobretot per fer de traductors, però també per a comprendre la informació (visites al metge, serveis socials, consulta, etc.).

En alguns casos fan activitat física als Poliesportius municipals, però encara no és un servei al que accedeixen amb facilitat. Les biblioteques i centres cívics són molt menys freqüentats, gairebé la seva oferta és desconeguda, a l'igual que els casals de gent gran.

L'espai públic és el lloc que convida a passar l'estona i a compartir amb altres temps, xerrades i informació, sobretot entre els homes del Nord i Sud d'Àfrica i d'Àsia (Filipins).

L'àmbit de la família és el que congrega de manera continua, sent molt forta la seva importància entre les comunitats del magreb, filipines i llatinoamericanes.

La manca d'activitats d participació social es basa en dos fets centrals:

- La manca de temps per fer activitats socioculturals al llarg d el vida adulta i, per tant, una escassa cultura de la participació social, en paraules d'algunes entrevistades: "no saber què fer, ni on trobar la informació, ni tenir amb qui anar".
- L'existència de conductes discriminants entre persones, o bé, d'una oferta que no contempla el caràcter divers i intercultural de les persones grans migrades.

La participació social pot ser un dels àmbits de major impacte i més accessible per a la seva adaptabilitat per part de l'Administració pública.

6. Conclusions i propostes d'actuació

La ciutat de Barcelona s'enfronta al repte d'oferir entorns adaptats a les realitats de les persones grans. Actualment el 21,4% dels i les barcelonines té més de 65 anys i s'estima que en la propera dècada arribi al 30%. Aquesta previsió incorpora una presència creixent de persones grans d'origen divers, una nova realitat que emergeix i que es preveu que vagi creixent a la ciutat.

És per això que des del Consell Municipal d'Immigració de Barcelona hem triat treballar l'envelliment de les persones migrades com a eix temàtic de l'any 2019. Amb aquest manifest volem fer visible i demanar a la societat i a les administracions que s'esforcin en crear les condicions **"per un envelliment actiu, amb drets i benestar per a les persones migrades i refugiades a BCN"**.

L'any 2018 estaven empadronades a la ciutat més de 22.000 persones majors de 65 anys i nascudes a l'estranger. Si anticipem la perspectiva de futur, hi podem sumar més de 32.000 persones d'entre 55 i 65 anys. En conjunt suposen un 10% de les persones grans a Barcelona, i seran aviat més del 16%. Són majoritàriament dones (un 62%), i amb un nivell d'estudis força alt. Som conscients que la gran majoria d'aquestes persones no tornarà als seus països.

Entre elles hi podem trobar diferents perfils: persones que han vingut fa molts anys i que **han envellit aquí**, sovint treballadores de la llar. Persones **reagrupades** ja grans, per part dels fills i filles. I també persones grans que demanen **refugi** perquè fugen de guerres, conflictes i persecucions que posen en risc la seva vida i es veuen forçades a marxar dels seus països. També hem de considerar les diferents fases en el procés de fer-se grans, haurien de poder gaudir d'un envelliment actiu en la primera fase, i garantir la seva atenció quan arribi el moment en què sigui necessari.

No sempre es reconeix el seu paper actiu en l'àmbit social i familiar, generalment com a proveïdores de cures familiars. **Cal reconèixer social i políticament la seva aportació en diversos àmbits de la societat i com a pilars forts en la família.**

Les persones grans migrades ens aporten el coneixement, la saviesa, la riquesa i la diversitat de les seves cultures, noves formes d'oferir cures i de tenir autocura. Són altres mirades a la nostra societat, impregnades de valors i resiliència. Però alhora constitueixen un dels col·lectius més vulnerabilitzats, ja que sovint han viscut històries i processos migratoris complexos i pateixen condicions de vida que poden ser precàries. Convivim en ciutats que no estan pensades per a la gent gran, amb lloguers elevats, edificis no adaptats, pressió immobiliària, dèficit d'espais públics adients, manca de places, llistes d'espera...

Independentment de la seva edat i del motiu de la seva migració, aquestes persones han de fer front a un gran **xoc cultural, a dificultats d'accés als serveis,**

a realitats noves en el moment dels reagrupaments familiars, a la solitud i la manca de xarxes socials, o a trastorns d'estrès posttraumàtic i malestar psicològic. Es troben particularment amenaçades per les **difficultats d'accés a serveis sociosanitaris**, i pateixen amb major gravetat la manca d'un marc d'Atenció Centrada en la Persona.

Una part d'aquestes persones grans d'orígens diversos té encara necessitat de treballar, fins i tot més enllà dels 65 anys, per a mantenir la seva situació administrativa, la seva supervivència i sovint per donar suport a les seves famílies. **Solen trobar-se amb dificultats afegides per trobar feina.**

Així doncs, les propostes s'articulen al voltant dels eixos:

1. Posar en pràctica **polítiques i programes de promoció i d'atenció a les persones grans**, que garanteixin l'**equitat** en el reconeixement de **drets** i que considerin les **especificitats de la diversitat cultural i de la condició de refugiades**, amb un enfoc no colonialista.
2. Impulsar accions de **diàleg entre diferents nivells de l'administració: local-autonòmica-estatal-organismes internacionals**, amb la finalitat de garantir drets com:
 - el reconeixement de les **cotitzacions a la seguretat social** arreu on s'hagi treballat
 - facilitar la solució de problemàtiques derivades de la **situació administrativa**
 - mesures per garantir la **sostenibilitat del Sistema Públic de pensions**
 - o l'accés a la llei de la **Dependència**, entre d'altres
3. Impulsar un canvi de paradigma per treballar envers un **marc d'Atenció Centrada en la Persona** en l'àmbit dels serveis sociosanitaris.
4. Cercar mecanismes que flexibilitzin i humanitzin les **condicions del reagrupament i del refugi**, especialment per aquelles persones que viuen situacions de fragilitat
5. Garantir el **dret d'accés a l'habitatge i a solucions habitacionals sense discriminacions**, en el marc del compliment de les propostes del Consell de l'any 2018.
6. Preservar, amb totes les eines disponibles a l'administració, **el dret a una economia digna**, sobretot quan les persones grans constitueixen la principal font d'ingressos familiars.
7. Vetllar per una **ocupació estable, amb drets i qualitat, i salaris dignes**, amb especial atenció a la darrera fase de vida laboral activa. Donar compliment a les **propostes** que el **Consell** ja va fer l'any 2017 sobre les **condicions del treball a la llar i cura de les persones**.
8. **Tenir en compte aquesta diversitat en els Eixos de l'Estratègia sobre canvi demogràfic:** Dret a la ciutat al llarg de la vida; Ciutat amigable i convivència intergeneracional; Envel·liment actiu; Recerca i cooperació per un canvi demogràfic amb equitat

9. **Fomentar la participació social i política i el gaudi del dret a la ciutat com espai de vida pública i de convivència en la diversitat:** generar entorns amigables, facilitar la interacció en equipaments i espais públics, en festes i celebracions, en activitats intergeneracional, des d'un enfoc comunitari i de reconeixement de la diversitat.
10. **Prevenir i evitar l'aïllament,** el sentiment de solitud no volguda, la sensació de discriminació i el risc d'autodiscriminació.
11. Incloure la diversitat cultural com un eix central en el **dret a una mort digna,** amb respecte a les tradicions culturals i els rituals de la mort.
12. **Reivindiquem que les persones grans mereixen un especial respecte, estima, atenció i cures en la darrera etapa de les seves vides, tant per part de les famílies i la societat, com també de les administracions que estan a càrrec del benestar social.**

Així, marquem el camí a seguir i que a la nostra ciutat es pugui garantir el dret a un envelliment actiu, amb drets i amb benestar per a totes les persones.